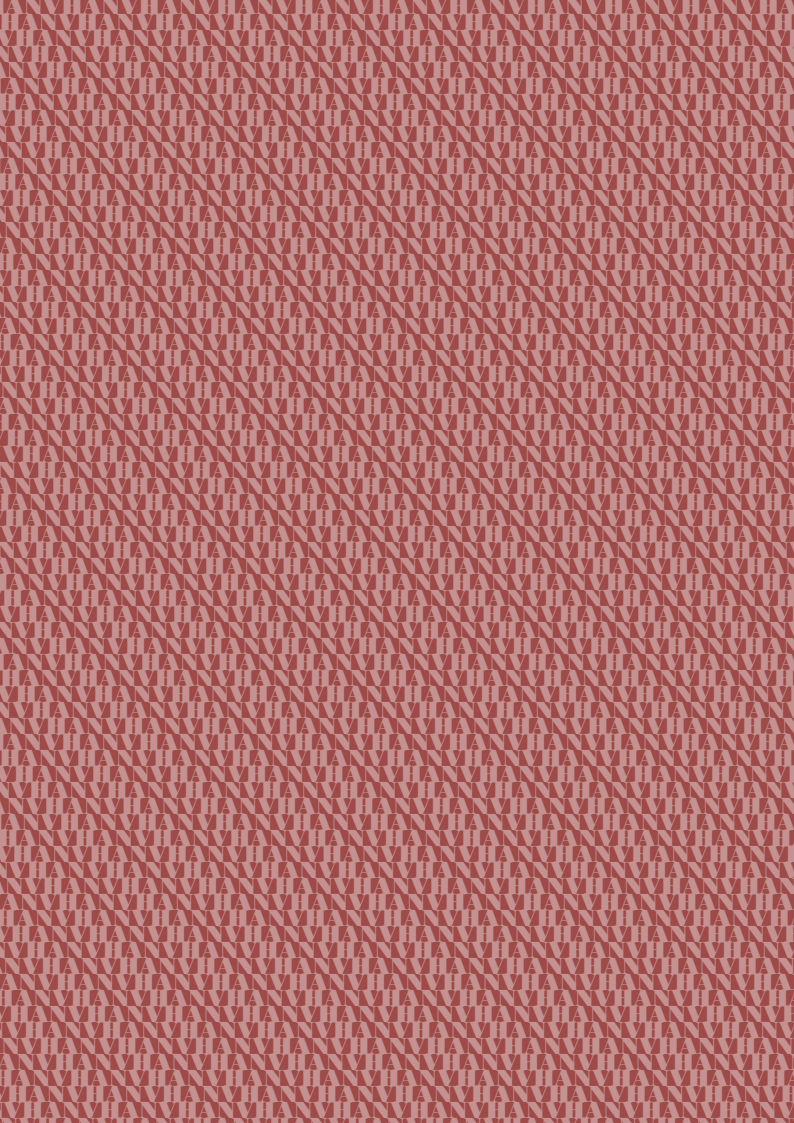


Gehechtheid en hypermobiliteit

Hoe kun je je thuis voelen in een stad vol beweging?

Prof. dr. Marli Huijer



Gehechtheid en hypermobiliteit

Hoe kun je je thuis voelen in een stad vol beweging?

Prof. dr. Marli Huijer

Dit boekje bevat de tekst van de 16de Nutslezing, gehouden op 6 februari 2017, door Prof. dr. Marli Huijer.

Jaarlijks organiseert het Departement Rotterdam van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen één of meer lezingen over een actueel en maatschappelijk relevant thema. Met dit platform waar mensen elkaar kunnen ontmoeten en met elkaar in gesprek kunnen gaan beoogt het Nut bij te dragen aan de diverse samenleving in Rotterdam. Wij nodigen eenieder uit ideeën en suggesties met ons te delen via www.nutslezing.nl.

BESTUUR 2017:

Frank Roos - voorzitter

Mechteld van den Brandeler

Gijs van Lookeren Campagne

Anne Huizinga - van der Stap

De teksten van eerdere lezingen zijn beschikbaar op onze website.

Gehechtheid en hypermobiliteit

Hoe kun je je thuis voelen in een stad vol beweging?

Prof. dr. Marli Huijer

Ten geleide

Prof. dr. Marli Huijer is Denker des Vaderlands (2015-2017) en hoogleraar publieksfilosofie aan de Faculteit der Wijsbegeerte, Erasmus Universiteit Rotterdam. Huijers onderzoek richt zich op de filosofie van mens en cultuur. Vooral de vraag hoe mensen tot ordeningen komen houdt haar bezig. Hoe ordenen we de tijd? Hoe richten technieken en apparaten de publieke ruimte in? Hoe disciplineren we onszelf en elkaar tot gedrag dat het mogelijk maakt om vreedzaam samen te leven? Professor Huijer beweegt steeds heen en weer tussen de academische filosofie en de publieksfilosofie.

Zij schreef o.a. *Achterblijven* (2016), *Discipline* (2013) en *Ritme* (2011). In 2015 verscheen ook het interviewboek *Het leven is niet leuk als je je mond houdt*.

Op 6 februari 2017 hield Marli Huijer, in samenwerking met Azouz (Mohammad Abdulazez), de jaarlijkse Nutslezing Rotterdam in Arminius. Het was de zestiende editie.

Stel dat u morgen wakker wordt en ineens blijkt de Erasmusbrug verdwenen. Zou u dan nog het gevoel hebben dat het uw stad is, zou u zich nog in Rotterdam thuis voelen? Dat een mens bestendigheid nodig heeft is duidelijk als het over dingen, spullen, gebouwen of bruggen gaat. Wie plots zijn huis kwijt is, wordt overvallen door een grote bestaansonzekerheid. Dat geldt in versterkte mate als steden worden gebombardeerd, of dat nu Aleppo in 2016 of Rotterdam in 1940 is. Maar hoe is dat bij mensen? Wat doet het de stad en haar bewoners als mensen voortdurend komen en gaan, of plotseling verdwenen zijn? Veroorzaakt dat ook het gevoel niet helemaal meer thuis te zijn? Of hoort het gewoon bij het stedelijke leven? Hoeveel bewegelijkheid kunnen we aan in een stad, en hoeveel bestendigheid hebben we nodig?

Zygmunt Bauman, een van de beroemdste sociologen van onze tijd, onlangs overleden, schreef rond de millenniumwisseling een boek *Liquid modernity*, vloeibare mobiliteit. Daaruit blijkt zijn vooruitziende blik. Hij beschrijft dat wij van een tijdperk waarin we op een zware manier reisden – met zware schepen, langzaam – zijn overgegaan naar een vorm van lichtere bewegelijkheid, de lichte moderniteit. Die nieuwe vorm impliceert dat wij ons veel minder hechten aan een bepaalde plek. **7**

Wij bewegen makkelijk over de aarde, eventueel met alleen een rugzakje, of zelfs met alleen paspoort en creditcard. Die lichte moderniteit betekent ook dat je op vele manieren licht door het leven gaat. Je hecht je bijvoorbeeld minder aan een bepaalde gemeenschap, aan vast werk, aan vaste relaties. Wij moderne mensen kunnen op veel manieren licht bewegelijk zijn.

In de tijd van de zware bewegelijkheid ervoeren mensen de wereld als onmetelijk groot. De emigranten die in de jaren vijftig de stoomboot naar Amerika namen, deden daar minstens tien dagen over. De reis was bovendien duur. Teruggaan was niet makkelijk. Nu vlieg je voor lage tarieven de hele aardbol over. De wereld is als het ware gekrompen. Het gevolg is dat we steeds meer zijn gaan bewegen. Dat zie je onder meer in een toename van expats, internationale studenten, semigranten en toeristen. De toename van de mobiliteit heeft ertoe geleid dat het aantal internationale migranten, dus de mensen die ergens anders geboren zijn dan ze wonen, wereldwijd is toegenomen: van 3% in 2000 naar 3,3% in 2015 (United Nations, International Migration Report 2015). Het zijn kleine percentages, maar het gaat om vele miljoenen mensen: een toename van 173 naar 244 miljoen. Wereldwijd – en ook in Rotterdam – zien we daarnaast de beweging naar de stad, waardoor de urbanisatie verder groeit. Hoe groot het aantal expats, hooggekwalificeerde

arbeidsmigranten, wereldwijd precies is, is niet bekend. Cijfers over de groei van de internationale studentenmobiliteit zijn er wel: het gaat inmiddels om ongeveer 5 miljoen per jaar, waarvan 25% uit Europa. Wereldwijd is er verder een groei in het vliegverkeer en het toerisme.¹ De toename van de verschillende vormen van mobiliteit betekent voor Rotterdam onder meer een grotere trek naar de stad. Rotterdam is *booming* en trekt veel mensen aan uit de provincie. Ook uit het buitenland komen veel mensen naar Rotterdam. Het aantal buitenlandse studenten, elke jaar trots bekend gemaakt door de Erasmus Universiteit, groeit.² Vorig jaar waren het er 5300, wat neerkomt op bijna 1% van de Rotterdammers, want daar zijn er zo'n 625.000 van. Het aantal expats groeit ook; hun aantal bedraagt al meer dan 1% van de Rotterdammers. Expats vind je in vele sectoren: zakelijke dienstverlening,

1 De International Air Transport Association verwacht een verdubbeling van het wereldwijde vliegverkeer in 2035, van 3,8 miljard passagiers in 2016 tot ruim 7 miljard in 2035. Zie: <http://www.iata.org/pressroom/pr/Pages/2016-10-18-02.aspx>

2 <https://www.eur.nl/nieuws/nieuwsoverzicht/detail/news/6274-groei-aantal-internationale-studenten-houdt-aan/>

overheid, zorg, universiteit, ziekenhuis, handel, vervoer en horeca. Ook het aantal andere arbeidsmigranten en vluchtelingen groeit, net als het toerisme en het aantal passagiers dat reist via Rotterdam Airport.’

Centrum

‘Deze toename van de mobiliteit heeft gevolgen voor het dagelijks leven. Er vinden specifieke bewegingen plaats die te maken hebben met arm en rijk. De mensen met hoge en middeninkomens trekken vooral naar het centrum van de steden. Dat zie je in de hele Westerse wereld. Het heeft een excessieve stijging van de huizenprijzen in het centrum tot gevolg. Lagere inkomens verdwijnen langzamerhand naar de buitenwijken en de omliggende gemeenten, naar de periferie. Deze beweging zie je niet alleen in de steden, maar ook in Europa als geheel: we hebben graag de wat rijkere migranten hier, en houden de anderen liever buiten Europa, of aan de randen. Deze beweging is niet heen- en weergaand, en leidt dus tot een kapitaalkrchtig, toeristisch centrum tegenover niet-kapitaalkrchtige en weinig toeristische buitenwijken. In de sociologie wordt gezegd dat het voor de samenleving als geheel van belang is dat mensen de mogelijkheid hebben sociaal te stijgen, maar deze beweging voorziet daar niet in. Het centrum wordt rijker, zonder dat voor de minder kapitaalkrchtigen ruimte wordt gemaakt, bijvoorbeeld met meer sociale huurwoningen.’

Een geschiedenis vol beweeglijkheid

'Er is veel beweeglijkheid in Rotterdam. Dat hoort bij de stad, en zeker bij deze stad, die een lange geschiedenis heeft van beweeglijkheid. Dat dit ons met een zekere trots vervult blijkt uit de verhalen en monumenten die herinneren aan die beweeglijkheid:

- * Wie kent niet het verhaal van het schip 'De Liefde', eerder 'Erasmus' geheten, dat in 1598 vanuit Rotterdam naar het Oosten trok. Het was een van de eerste schepen die vanuit Europa Japan wisten te bereiken.
- * Of het verhaal over de uit Engeland naar Nederland gevluchte *Pilgrim Fathers* die in 1620 vanuit Delfshaven via Engeland naar Amerika vertrokken.
- * Minder fraai, maar wel reden voor een monument is de slavenhandel waar de Rotterdamse zeehandel van de zeventiende tot de negentiende eeuw bij betrokken waren. Vanuit hier vertrokken schepen met vuurwapens of textiel naar Afrika, waar de waren tegen slaven werden geruild, die vervolgens in Suriname of de Antillen werden verkocht.

- * Een beweging dichterbij huis, was het vertrek begin negentiende eeuw van Rotterdamse 'kolonisten'. Op initiatief van de toenmalige Maatschappij van Weldadigheid werden zij over de Zuiderzee naar de werkkoloniën in zuidwest-Drenthe gedirigeerd. Doel van die beweging was de stad te ontlasten van wezen en armoedzaaiers.

- * De aanleg van de Nieuwe Waterweg (1864-1872), die voor een open verbinding naar de zee zorgde, leidde tot een verdere toename van de beweeglijkheid van en naar de stad. Ook de uitbreiding van het spoornet, met verbindingen naar Amsterdam en Antwerpen droegen daaraan bij.

- * En eind negentiende tot ver in de twintigste eeuw kozen vele landverhuizers Rotterdam als vertrekhaven. Aanvankelijk waren dat vooral Oost-Europeanen onderweg naar Amerika. Later, in de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw, vooral Nederlanders. Daaronder ook mijn grootouders, die begin jaren vijftig van Goeree Overflakkee naar Rotterdam reisden, om vanaf de Wilhelminapier op het schip De Groote Beer naar Canada te vertrekken. Foto's en verhalen van die landverhuizingen zijn nu in Hotel New York te vinden.'

Twee werelden

'Hoe zit het met de richting van de beweeglijkheid? Zijn er als we bijvoorbeeld naar ons continent kijken evenveel mensen die Europa verlaten als andersom?

De afgelopen eeuwen betekende internationale beweeglijkheid altijd een beweging weg van Europa. Tussen 1500 en 1960 was de emigratie op het continent vele malen groter dan de immigratie. In de tweede helft van de twintigste eeuw keerde dat om. Die omslag had te maken met de dekolonisatie en het verlies van wereldrijken. Vanaf die tijd was Europa minder een continent van waaruit mensen vertrokken, en meer een continent waar mensen naar toe trokken. Vandaag de dag is Europa een magneet voor migranten, wereldwijd.

De beweeglijkheid is daarbij bovendien van karakter veranderd: er zijn veel meer mensen onderweg en zij reizen vele malen sneller dan voorheen. Reizen is tegenwoordig goedkoop, snel en veilig, waardoor de verleiding groot is om ons er massaal aan over te geven.

Mijn grootouders gingen nooit op vakantie. Ouderen van nu gaan meerdere keren per jaar. Wat ook van deze tijd is: je kunt je thuis aanhouden als je op reis bent of emigreert. Een landverhuizing hoeft niet meer voor altijd te zijn, zoals vroeger. Ik noem dat semigratie.

De toename van beweeglijkheid beperkt zich niet tot het reizen, we zijn op alle fronten bewegelijker geworden:

minder gehecht aan onze familie, aan vaste sociale verbanden, aan vast werken en een vaste locatie. Europeanen, maar ook Amerikanen, zijn flexibele mensen geworden. Die mate van beweeglijkheid is alles behalve eerlijk verdeeld over de aardbol. Socioloog Zygmunt Bauman, die ik al eerder citeerde, schreef: 'Divided we move'. Hij signaleert een tweedeling tussen een eerste en een tweede wereld. De mensen uit de eerste wereld zijn toeristen, internationale studenten, expats, semigranten, kortom: kosmopolieten. Ruimte speelt voor hen geen rol; ze hebben visa voor een groot deel van de wereld. Deze groep heeft geld en is overal welkom. In de tweede wereld zien we vluchtelingen en illegalen, die gezien worden als vagebonden en gelukszoekers. In tegenstelling tot de eerste categorie zitten de mensen uit deze categorie vast in de ruimte. Ze zijn beperkt door gebrek aan visa en aan geld. Het optrekken van muren om migranten te weren heeft hier mee te maken.'

Flexibiliteit

Wat betekent die flexibiliteit voor het leven in de stad? De nieuwe bewegelijkheid zorgt dat mensen op een nieuwe manieren in het leven staan. Wie flexibel is, kan goed meekomen, wie inflexibel is raakt op achterstand. Met name jonge mensen worden geacht flexibel te zijn

14 om goed te kunnen functioneren in deze wereld. Zo is

een vaste baan aan de universiteit maar voor heel weinig mensen weggelegd. Dat betekent dat studenten bereid moeten zijn te verhuizen naar een andere stad en vrienden en familie achter te laten. Dat vergt een buigzame levensinstelling. De flexibele mens past zijn identiteit keer op keer aan de plaats waar hij is aan: hij heeft een flexibele identiteit. Dat is alleen mogelijk met een zekere oppervlakkigheid. Wie zich al te zeer hecht, slaagt er immers maar moeilijk in zich los te rukken.

Maar is die flexibele identiteit wel het goede antwoord op de toegenomen beweeglijkheid? Wanneer een stad bevolkt wordt door alleen maar flexibele mensen, dan is er niemand die meer dan een vluchtige betrokkenheid heeft bij de stad. Wordt een monument afgebroken, dan haalt men de schouders op. Het betekent ook dat mensen zich slechts vluchtig binden aan de buurt en andere sociale netwerken, en aan de cultuur, waaronder de taal. Dat maakt het steeds lastiger om continuïteit te creëren in onderwijs, in buurten of in vriendschappen. Ook wordt het lastig om lokaal sociale netwerken op te bouwen. Een flexibele identiteit resulteert verder in een geringe politieke betrokkenheid en een geringe verantwoordelijkheid voor de zorg voor mensen die achterblijven. Je kunt in een ander land gaan studeren, daar verliefd worden en je settelen, maar als je ouders ziek worden valt het niet mee om vanuit de verte voor

hen te zorgen. Want zorg vraagt om nabijheid. Je kunt met digitale media veel regelen, maar echte zorg en aandacht niet. Het is opvallend dat de overheid pleit voor de participatiesamenleving, terwijl wij intussen op allerlei fronten worden gedwongen tot bewegelijkheid en flexibiliteit. Als de wereld op deze manier verandert is het de vraag of de bestendigheid, die een stad nodig heeft, voldoende aandacht krijgt.'

Onveiligheid

'Niet iedereen is beweeglijk, ook niet in een stad. Degenen die blijven, of achterblijven, die om zich heen mensen zien komen en gaan, kunnen gevoelens van onveiligheid ontwikkelen. Dat geldt vooral voor mensen die niet uit vrije wil blijven, die zich *gedwongen* voelen te blijven. Zij voelen zich door het vertrek van bekenden of naasten niet meer thuis in hun 'eigen' omgeving, ze voelen zich er niet bij horen. Mensen gaan dan terugverlangen naar vroeger, toen ze hun burens nog kenden en de buurt nog verbonden was met elkaar. Deze nostalgie zorgt ervoor dat mensen zich afsluiten en niet openstaan voor nieuwkomers. De groep (achter)blijvers heeft moeite zich aan te passen aan de nieuwe, steeds veranderende omgeving. Azouz - de Syrische fotograaf Mohammed Abdulazez - en ik wilden weten hoe dat in Rotterdam zit. Dat haal je niet

16 uit cijfers en je weet het ook niet als je een dagje door de

stad loopt, maar dat laatste hebben wij toch gedaan. Vanaf het Centraal station liepen we langs de Markthallen, het centrum, over de Erasmusbrug, via hotel New York naar het zuiden. We spraken mensen van diverse achtergronden aan en vroegen wat zij vinden van de bewegelijkheid, en wat maakt dat zij zich thuis voelen in Rotterdam. Ik laat u onze impressie op video zien.'

'Typisch voor mensen in Rotterdam is dat ze niet snel weggaan. Mij valt op dat veel mensen hier graag wonen, zich thuis voelen en alle plekken kennen, ze gaan niet graag weg. Alles is dichtbij, vergeleken bij Amsterdam. Wie hier ooit heeft gewoond kent de weg. Het is een jonge stad. Er zijn veel creatieve mensen. Mensen geven elkaar de kans om te groeien.'

'Mensen die hier wonen houden van Rotterdam, die willen hier blijven. Ik heb een internationale studie gedaan, en gemerkt dat studenten het hier geweldig vinden. Ze zijn gek op Rotterdam. Ze gaan natuurlijk terug naar hun eigen land, maar ze hebben wel een liefde voor Rotterdam opgevat. Als je hier eenmaal bent, wil je blijven.'

'Veel Nederlanders vertrekken, maar de buitenlanders blijven in deze stad. Vaak komen ze in het buitenland uit dorpen, maar hier zijn ze graag in de stad. Werkeloosheid is slecht voor de mensen. Nederlanders wonen graag buiten, in dorpen,

ik zelf ook, daar is geen werkeloosheid. Daar is het prachtig. Ik voel mij Nederlands – Marokkaans. Mijn hart is in Marokko, want ik heb daar familie achtergelaten. Toch ben ik hier gewend. Marokko profiteert een beetje van mij, en andersom. Thuis is familie. We kunnen ze niet allemaal meenemen. We hebben hier een goede koning, Willem Alexander.'

'In de jaren tachtig, negentig kon je gezellig met de burens praten, kletsen. Nu ken ik mijn burens niet. Ze komen en ze gaan. Niemand blijft. Er zijn steeds nieuwe burens, met andere verhalen. Ik word er een beetje bang van. Ik houd niet van dat komen en gaan. Alle Nederlanders trekken de wijk uit. Ik houd van vastigheid.'

'Er komen hier veel buitenlanders: uit West-Europa en Azië, allemaal toeristen, die geld uitgeven hier. Wat maakt dat ik mij thuis voel: de gezelligheid, Kerstmis, de terrassen in de zomer, mensen die met je babbelen, iets aan je vragen. Waar kan ik dat en dat hotel vinden? Of het Centraal Station? Dan geef ik een hele uitleg, en dan voel ik me als een gids. Dat vind ik leuk. Zo kom ik als Rotterdammer in contact met mensen. Toeristen zijn goed voor de economie. Ik woon in Spangen. Daar is het minder een komen en gaan van mensen.'

Veel mensen zijn geïnteresseerd in dingen en plaatsen. Ik signaleer dat mensen veel mogelijkheden hebben en zich daarom steeds meer gaan bewegen. Wij zelf ook, wij zijn pas verhuisd. Ik voel me toch thuis, want je zoekt na alle bewegelijkheid thuis je rust weer. Thuis is waar alles hetzelfde is, waar je die bewegelijkheid niet hebt. In je interieur, je meubels, je huis zelf, dat soort dingen.'

Thuis

'In deze video komen elementen naar voren die laten zien wat 'thuis' is. Het gaat ten eerste over binding aan mensen: familie, mensen die blijven, vaste burens, mensen voor wie je iets betekent. Ten tweede gaat het over binding aan vaste spullen en routines: meubels, interieur, de plek waar alles hetzelfde is, een vaste woning. Thuis is de plek waar je je prettig en vertrouwd voelt. Een derde element is de binding aan de cultuur, waaronder de gedeelde taal en geschiedenis, het koningshuis.

De vraag rijst of een 'thuis' plaatsgebonden is. Kun je je niet overal thuis voelen nu je via sociale media met familie en vrienden in contact kunt blijven staan en zo in je eigen taal en cultuur kunt blijven delen? Desnoods neem je een ding waar je echt aan gehecht bent, met je mee.

De filosoof Hannah Arendt stelt dat je om je thuis te voelen en om mens te zijn een verbinding aan moet gaan met de wereld die *tussen* ons is. Waar je geboren wordt

heeft impact op wie je bent. Het bepaalt je gezin, taal, en cultuur. Met die geboorte treden wij binnen op de aardse habitat, in de door mensen gemaakte wereld. Dat thuis is in feite gemaakt door de mensen vóór ons. Gedurende ons leven dragen ook wij ons steentje eraan bij. Die wereld, die fysieke ruimte waarin we ter wereld komen, maakt dat wij ons thuis voelen. Ook na de geboorte blijft de fysieke ruimte en het contact dat wij in die ruimte met anderen leggen, de basis om ons ergens thuis te voelen. Die combinatie van materiële en immateriële tussenruimte noemt Arendt het inter-esse, het onder elkaar zijn. Wanneer je je bindt aan de wereld, bind je je aan de fysieke tussenruimte en aan dat wat er is tussen de mensen die daar aanwezig zijn.

Arendt schrijft al in 1958 dat die gebondenheid belangrijk is voor wie wij als mensen zijn, voor onze menselijke conditie. En zij maakt zich dan al zorgen dat wij ons met de uitvinding van vliegtuig en satelliet – zij kon niet voorzien dat er ook sociale media en smartphones zouden komen – lossen zouden maken van de wereld, de habitat. Dat is een belangrijke gedachte. Als wij ons niet meer interesseren voor die tussenwereld, kan de vluchtigheid toenemen. Want mensen die blijven, die zich verbinden, zorgen dat thuis een thuis blijft. Zij zorgen voor behoud en tegelijkertijd voor vernieuwing van zowel de materiële als de immateriële wereld. Een kerk als deze, de Arminius,

wordt behouden door mensen die zich daarvoor inzetten. Je ziet dat overal in de stad. Dezelfde mensen zorgen ook voor het behoud van de immateriële wereld. Wie een tijd weg is geweest en terugkomt in Rotterdam herkent direct weer de mentaliteit: niet lullen, maar poetsen. Dat die werelden in stand blijven is niet vanzelfsprekend. Het gaat niet vanzelf. Er zijn mensen nodig die zorgen voor de bestendigheid van immateriële zaken. Dat kan gaan over de mentaliteit, taal, gewoontes, maar ook over liedjes en recepten. De cultuur bestaat uit veel elementen. Dit is belangrijk voor de sociale netwerken in de stad.

Wil je een nieuwe generatie kinderen leren zich te verbinden met de gebouwen, monumenten of het water van de Maas en met de andere inwoners van de stad, dan moet je ze leren op een bestendige wijze contact met elkaar en de stad aan te gaan. Dit is ook de basis voor politieke betrokkenheid, voor zorgrelaties en voor gastvrijheid. Degenen die zich inzetten voor de opvang van vluchtelingen zijn vaak de mensen die een bestendige woonomgeving hebben. Al deze elementen zorgen samen voor het sociale weefsel, de veerkracht van de samenleving. Een samenleving met veel verbindingen is een samenleving met een grote veerkracht. En hoe groter de veerkracht, hoe beter een samenleving tegenslagen kan verwerken.'

Evenwicht

'Bewegelijkheid heeft veel goede kanten. Wie volstrekt onbeweeglijk is krijgt een smalle horizon en is minder bereid zich te verdiepen in andere culturen en talen. Maar ik wil u vandaag de andere kant laten zien: die van de overbewegelijkheid. Een van de gevaren van het verlies van de verbinding met de wereld is dat mensen zich niet binden aan andere mensen, maar aan theoretische concepten, zoals het volk, de Nederlander, het vaderland, de religie. In haar studie naar de opkomst van totalitaire bewegingen in het begin van de 20e eeuw (*The Origins of Totalitarianism*) laat Hannah Arendt zien dat dat mogelijk wordt als mensen zich niet langer verbonden voelen met hun omgeving. Voor haar is het idee van verbinding aan een theoretisch concept gekoppeld aan het verlies van gebondenheid aan de directe omgeving. Een zekere bestendigheid van sociale relaties en van sociale omgeving is van groot belang. Voor een stad als Rotterdam kan dit concreet betekenen dat het belang van duurzame relaties en het thuisgevoel meegenomen moet worden in het beleid voor de stad. Het zegt dat we niet alleen kijken hoe we meer mensen naar de stad krijgen en dus de bewegelijkheid vergroten, maar ook de verhouding tussen bewegelijkheid en bestendigheid in het oog houden en vertalen naar beleid. Overigens kan dit voor Amsterdam ook gezegd worden, want daar is de

bewegelijkheid nog groter dan in Rotterdam. Het is het proberen waard in alle buurten een goede mix te krijgen van bewegelijkheid en bestendigheid. Nu zijn er buurten waar veel mensen kort blijven en andere waar juist veel bestendigheid heerst. Als ouderen bijvoorbeeld in sociale huurwoningen wonen die te groot voor ze zijn geworden kun je in dezelfde wijk kleinere woningen bieden. Dan hoeven deze ouderen hun wijk niet uit. Verder kun je zorgen dat centripetale sociale stijging, dus stijging naar het centrum toe, mogelijk is en blijft.

Een ander perspectief biedt het idee van limitarianisme, dat ik ontleen aan mijn voormalige collega Ingrid Robeyns, hoogleraar ethiek bij tot voor kort de Erasmus Universiteit en nu in Utrecht. Zij doet onderzoek naar de vraag of we vanuit het beginsel van verdelende rechtvaardigheid met minder kunnen, met andere woorden: zou het niet rechtvaardig zijn om op sommige fronten in te leveren aan bewegelijkheid? Je kunt je een ecologische vorm van bewegelijkheid voorstellen, net als een ecologische voetstap.

Wereldwijd en in Europa, Nederland én Rotterdam staan we voor de uitdaging een evenwichtige en rechtvaardige verdeling van bewegelijkheid en bestendigheid te bewerkstelligen.'

Colofon

Deze publicatie is het 14de deel in een reeks uitgegeven door het Departement Rotterdam van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen.

Verslag:

Henriette van Wermeskerken (HvWs.nl)

Ontwerp en opmaak:

Sirene Ontwerpers, Rotterdam

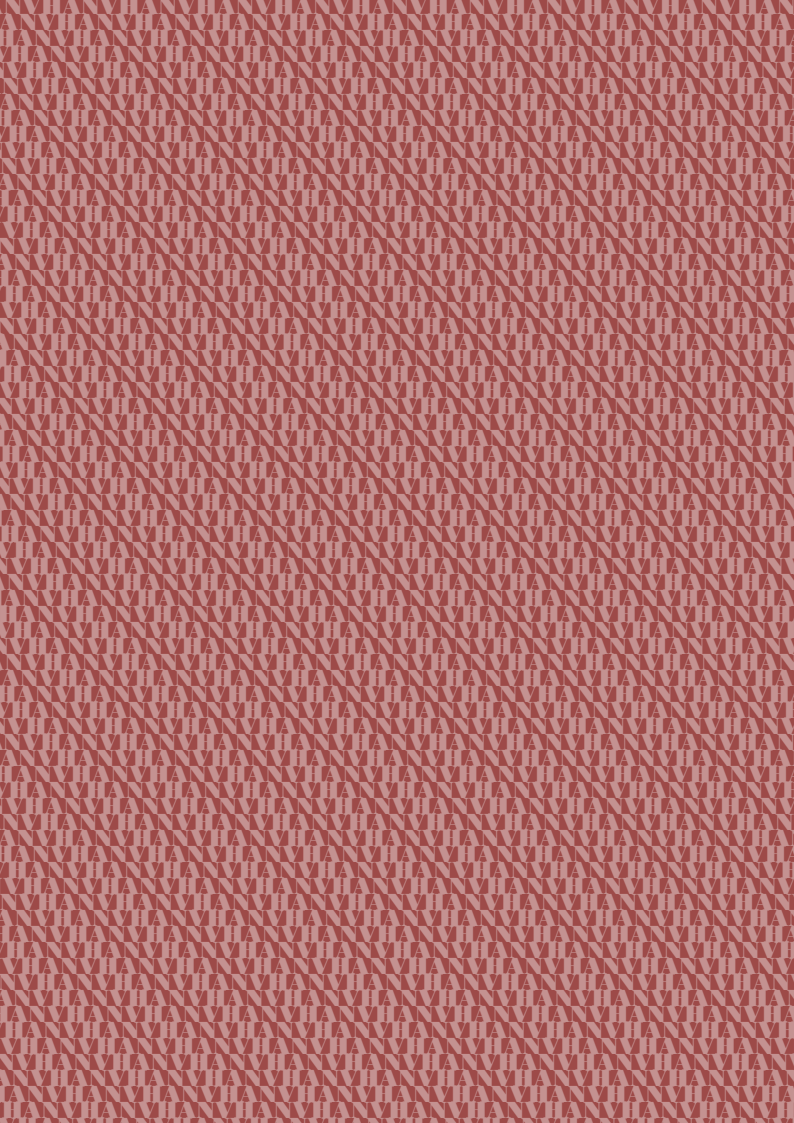
Druk:

Grafisch Goed, Rotterdam

Oplage:

300 exemplaren

Deze uitgave is niet voor de handel bestemd.



Departement Rotterdam van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen

Eind 1784 werd in de Republiek der Verenigde Nederlanden een circulaire verspreid die de ontvangers vroeg toe te treden tot een genootschap dat de 'verbetering van het burger- en schoolwezen' beoogde. De nog bestaande Maatschappij tot Nut van 't Algemeen werd toen geboren. Na Amsterdam en Bodegraven volgde de oprichting van het departement Rotterdam op 24 augustus 1785 in de Stads-Doelen. Het departement heeft talrijke initiatieven ondernomen op het terrein van onderwijs (scholen, Nutsacademie, Volksuniversiteit) en volksontwikkeling (leesbibliotheek, spaarbank), om enkele voorbeelden te geven. De instellingen zijn meestal een eigen leven gaan leiden, zodat het departement thans initiatieven steunt op het gebied van onderwijs en van volksontwikkeling.